

VODIČ KROZ DIGITALIZACIJU KULTURE U SRBIJI

SEEcult.org / CZMKO
Beograd, decembar 2018.

Podrška: Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije

SADRŽAJ

PRAVNI OKVIR	str. 3-10
Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora	str. 5
Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa	str. 6-7
Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa	str.8-10
POJMOVNIK	str. 11-12
PRIMERI DOBRE PRAKSE	str. 13-28
Narodna biblioteka Srbije, Beograd	str. 13-14
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad	str. 15-16
Univerzitetska biblioteka “Svetozar Marković”, Beograd	str. 17-18
Centralna biblioteka Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad	str. 19-20
Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju SANU, Beograd	str. 21-22
Jugoslovenska kinoteka / Vip Kinoteka	str. 23-24
Narodna biblioteka “Stefan Prvovenčani”, Kraljevo	str. 25-26
Bitef	str. 27-28
PREDAVANJA	str. 29.
dr Vesna Perić - <i>Izazovi digitalizacije audiovizuelnih i pisanih arhiva u kulturi</i>	
dr Tamara Vučenović - <i>Proaktivno uključivanje internet zajednice u kreiranje i promociju kulturnih sadržaja ustanova kulture u virtuelnom okruženju – digitalne komunikacije</i>	
DISKUSIJA	str. 30
Analogne prepreke digitalnog razvoja (1) – ljudstvo	
Analogne prepreke digitalnog razvoja (2) – finansije	
Analogne prepreke digitalnog razvoja (3) – standardi	

PRAVNI OKVIR

Budući da je digitalizacija jedan od strateških ciljeva Vlade Srbije, za razvoj digitalne istraživačke infrastrukture u oblasti kulture i umetnosti zadužen je poseban sektor Ministarstva kulture i informisanja.

U Sektoru za razvoj digitalne istraživačke infrastrukture u oblasti kulture i umetnosti obavljaju se poslovi koji se odnose na:

- koordinaciono-organizacione, razvojne i tehnološko-operativne aktivnosti koje za cilj imaju izradu nacionalne strategije i planova digitalizacije, definisanje tehnoloških, pravnih i organizacionih okvira za uspešnu izgradnju digitalne istraživačke infrastrukture, kao i najširu koordinaciju svih učesnika u ovom procesu;
- koordinaciju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, sa ciljem spovođenja efikasne izgradnje digitalne istraživačke infrastrukture, koja kao izrazito važnu ima komponentu zaštite kulturnog nasleđa u nadležnosti Vlade Srbije;
- sprovođenje vertikalne, horizontalne i međunarodne koordinacije aktivnosti na izgradnji digitalne istraživačke infrastrukture, kao i drugi poslovi iz delokruga tog sektora.

DOKUMENTA PRAVILNICI I SMERNICE

Ministarstvo kulture i informisanja Srbije usvojilo je prvi pravni dokument u oblasti digitalizacije u kulturi u oktobru 2017. godine - **Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora**.¹ Pravilnik prate **Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa**.²

Ministarstvo kulture i informisanja donelo je u oktobru 2018. godine i **Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa**.³

Ministarstvo kulture i informisanja pripremiolo je **Nacrt zakona o arhivskoj građi i arhivskoj delatnosti**⁴, kojim se uređuje sistem zaštite arhivske građe i dokumentarnog materijala, uslovi i način korišćenja arhivske građe, te organizacija, nadležnost i delatnost arhiva u Srbiji. Kako je ranije najavljeno, nakon javne rasprave i usvajanja tog zakona, usledilo bi donošenje seta podzakonskih akata koji će regulisati elektronsko arhiviranje, rokove i klasifikaciju čuvanja dokumenata u papiru i u elektronskom obliku.

Digitalizacija kulturnog nasleđa i savremenog stvaralaštva obuhvaćena je i **Predlogom strategije kulturnog razvoja 2017-2027**⁵, koja je krajem 2017. godine upućena Vladi Srbije na usvajanje posle javne rasprave, ali još nije potvrđena i upućena u skupštinsku proceduru.

¹ Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora

<http://www.seecult.org/sites/default/files/attachments/pravilnik-o-blizim-uslovima-za-digitalizaciju-bibliotecko-informacione-gradje-i-izvora.pdf>

² Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa

<http://www.seecult.org/sites/default/files/attachments/smernice-za-digitalizaciju-kulturnog-nasledja-u-republici-srbiji.pdf>

³ Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa

<http://www.seecult.org/sites/default/files/attachments/pravilnik-o-blizim-uslovima-za-digitalizaciju-bibliotecko-informacione-gradje-i-izvora.pdf>

⁴ Nacrt zakona o arhivskoj građi i arhivskoj delatnosti

<http://www.seecult.org/sites/default/files/attachments/nacrt-zakona-o-arhivskoj-gradji-i-arhivskoj-delatnosti.docx>

⁵ Predlog strategije kulturnog razvoja 2017-2027.

<http://www.kultura.gov.rs/docs/dokumenti/predlog-strategije-razvoja-kulture-republike-srbije-od-2017--do-2027-/-predlog-strategije-razvoja-kulture-republike-srbije-od-2017--do-2027-.pdf>

Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora

Ministar kulture i informisanja Srbije Vladan Vukosavljević svečano je potpisao 31. oktobra 2017. godine⁶ **Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora**, što predstavlja početak uređenja pravnog okvira u toj oblasti.

Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora je donet na osnovu člana 44. stav 3. **Zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti** ("Službeni glasnik Republike Srbije", broj 52/11), a propisuje bliže uslove za digitalizaciju bibliotečko-informacione građe i izvora u pogledu svrhe, ciljeva i opsega digitalizacije bibliotečko-informacione građe i izvora, stvaranja digitalnih dokumenata, formiranja i obrade digitalnih zbirki i biblioteka, čuvanja digitalnih objekata, obezbeđivanja pristupa digitalnim zbirkama i drugih pitanja koja su od važnosti za vođenje baze digitalizovane bibliotečko-informacione građe.

Ministar kulture i informisanja istakao je da Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora predstavlja "atomska jezgra buduće legislative" koja će "dovesti u red" proces digitalizacije, koji postojeća akta nisu "nisu uopšte ili u dovoljnoj meri regulisala". Vukosavljević je istakao da "digitalna transformacija ustanova kulture predstavlja nov i savremen način njihovog poslovanja, kreiranja i pružanja novih usluga građanima i predstavljanja" kulture u svetu. U tom cilju je Ministarstvo kulture potpisalo sporazume sa Ministarstvom trgovine, turizma i telekomunikacija, Telekomom, Majkrosoftom i Kancelarijom za informacione tehnologije i e-upravu – partnerima "bez čije podrške ne bi moglo da postigne dobre rezultate, a sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti formiralo je mešoviti odbor koji se bavi strateškim pitanjima u oblasti digitalizacije".

Pomoćnik ministra za digitalizaciju **Dejan Masliković** rekao je da je Pravilnik o digitalizaciji bibliotečke građe i izvora "u ovoj fazi zadovoljavajućeg karaktera", jer "pokriva sve potrebe koje proizlaze iz procesa digitalizacije u bibliotekama", ali je, s obzirom da ga usvaja ministar, a ne Vlada ili Skupština, podložan promenama u skladu sa zahtevima struke i potrebama korisnika.

⁶ Prvi korak ka pravnom okviru digitalizacije u kulturi, <http://www.seecult.org/vest/prvi-korak-ka-pravnom-okviru-digitalizacije-u-kulturi>

Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa

Ministarstvo kulture i informisanja Srbije je 2016. godine formiralo Komisiju za digitalizaciju i u okviru nje Radnu grupu za izradu Smernica za digitalizaciju kulturnog nasleđa. Predlog Strategije razvoja kulture od 2017. do 2027. godine, između ostalog, prepoznaje digitalizaciju kulturnog nasleđa kao bitan faktor u preventivnoj zaštiti kulturnog nasleđa, kojom se obezbeđuje veća vidljivost, kvalitetnija prezentacija i promocija kulturnog nasleđa države. Da bi se proces digitalizacije u ustanovama zaštite kulturnog nasleđa obavljao kontinuirano i nesmetano, neophodno je angažovanje profesionalaca unutar ustanove, kao i spoljnih saradnika koji će raditi na poslovima digitalizacije u cilju zaštite kulturnog nasleđa.

Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa imaju za cilj da definišu korake za sprovođenje procesa digitalizacije kulturnog nasleđa u Srbiji, imajući u vidu primere dobre prakse u pojedinim ustanovama zaštite u Srbiji i vodeći računa o međunarodnim standardima u toj oblasti. Smernicama su određeni standardi za sve ustanove i učesnike u procesu digitalizacije, te definisana jedinstvena softverska rešenja (informacioni sistemi) za muzeje, arhive, zavode za zaštitu spomenika.

Ustanovama zaštite preporučuje se korišćenje informacionih sistema koji omogućavaju osnovni rad na poslovima digitalizacije, obuku i podršku u radu sa digitalizovanim građom, različite oblike vidljivosti i dostupnosti kulturnog nasleđa. Takvi informacioni sistemi, prepoznati kao primeri dobre prakse, koriste se u procesima digitalizacije i arhiviranja dokumentacije i primenjivi su u specifičnim oblastima zaštite kulturnog nasleđa. Na osnovu primene tih informacionih sistema zadovoljena su osnovna zakonska načela – zaštita i vidljivost i dostupnost informacija o kulturnom nasleđu javnosti, na internom i eksternom nivou. Na ovaj način zadovoljavaju se strateški ciljevi digitalizacije kulturnog nasleđa. Usvajanjem i sprovođenjem Smernica obezbediće se uniformnost u radu u ustanovama zaštite u procesu digitalizacije. To podrazumeva ujednačavanje metodologije, definisanje i obezbeđivanje željenog kvaliteta digitalnih kopija za trajno čuvanje i njihovu mogućnost korišćenja na različite načine, način prezentacije, kao i pretraživost i pregled digitalnih sadržaja.

S obzirom na to da se informaciono-komunikacione tehnologije i njihova primena u ustanovama zaštite konstantno razvijaju i menjaju, neophodno je pratiti razvoj tehnologije na ovom polju i s tim u skladu vršiti dopunu i ažuriranje Smernica za digitalizaciju kulturnog nasleđa.

Smernicama se definiše digitalizacija kulturnog nasleđa u pogledu:

- osnovnih pojmova u digitalizaciji;
- strateških principa i ciljeva digitalizacije;
- ključnih koraka u procesu digitalizacije;
- sistema metapodataka;
- preporučenih tehničkih karakteristika za stvaranje digitalnih dokumenata;
- provere kvaliteta digitalnih objekata;
- dugotrajnog čuvanja digitalnih objekata;
- pristupa digitalnim objektima.

Ciljevi digitalizacije

Ciljevi digitalizacije su:

- zaštita objekata kulturnog nasleđa;
- dugotrajno čuvanje kulturnog nasleđa;
- stvaranje nove i dopuna postojeće građe;
- promocija, predstavljanje i dostupnost kulturnog nasleđa;
- širenje korisničke populacije.

Proces digitalizacije

Ključni koraci u procesu digitalizacije realizuju se kroz aktivnosti koje uključuju, ali se ne ograničavaju na:

- procedure u procesu stvaranja digitalnih objekata;
- određivanje prioriteta i opsega digitalizacije;
- selekciju i pripremu građe za digitalizaciju;
- uspostavljanje sistema metapodataka na nivou ustanove;
- stvaranje digitalnih dokumenata;
- stvaranje, arhiviranje i upravljanje digitalnim objektima;
- proveru kvaliteta digitalizovane građe;
- vidljivost i dostupnost digitalnih objekata, zbirki i biblioteka.

Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa

Pravni okvir digitalizacije u oblasti kulture u Srbiji dopunjen je u oktobru 2018. godine **Pravilnikom o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa**⁷, koji je doneo ministar kulture i informisanja **Vladan Vukosavljević**, a predviđa **rok od pet godina za digitalizovanje celokupnog kulturnog nasleđa** ustanova zaštite, izuzev arhiva.

Pravilnik se odnosi na bliže uslove, zadatke, poslove, standarde i procese digitalizacije kulturnog nasleđa, odnosno pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara, nematerijalnog kulturnog nasleđa i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu.

Pravilnikom su obuhvaćeni pojmovi *digitalni zapis* (tekst, fotografija, zvučni, video, vektorski ili neki drugi oblik zapisa), *metapodaci*, *digitalni objekat*, *digitalizovano kulturno nasleđe*, *informacioni sistem*, te *agregator kulturnog nasleđa* kao jedinstveno softversko rešenje za pretragu svih dostupnih podataka iz informacionih sistema u upotrebi u ustanovama kulture, koje bi Ministarstvo kulture trebalo da uspostavi u roku od šest meseci, što znači do sredine aprila 2019. godine.

Prema članu 3. Pravilnika, ustanova zaštite koja vrši delatnost zaštite kulturnih dobara u procesu digitalizacije koristi informacioni sistem određene vrste kulturnog dobra, i to: muzej – Jedinstveni informacioni sistem (IMUS) kojim upravlja **Istorijski muzej Srbije**; zavod – Informacioni sistem nepokretnih kulturnih dobara kojim upravlja **Republički zavod za zaštitu spomenika kulture**; arhiv – Arhivski informacioni sistem kojim upravlja **Arhiv Srbije**; biblioteka – Baza digitalizovane bibliotečko-informacione građe, koja se odnosi na staru i retku knjigu, kojom upravlja **Narodna biblioteka Srbije**; kinoteka – Informacioni sistem filmske i audio-vizuelne građe kojim upravlja **Jugoslovenska kinoteka**.

Podaci o kulturnom dobru koje se nalazi van ustanova zaštite unose se u odgovarajući informacioni sistem iz stava 1. ovog člana.

Informacioni sistemi obezbeđuju prikupljanje i dostavljanje grupe podataka za vođenje registara i centralnih registara za koje su nadležne matične, odnosno centralne ustanove.

Ustanove zaštite dužne su da **uspostave informacione sisteme** predviđene Pravilnikom u **roku od 12 meseci** od njegovog stupanja na snagu, što znači do oktobra 2019. godine.

⁷ Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa
<http://www.seecult.org/sites/default/files/attachments/pravilnik-o-blizim-uslovima-za-digitalizaciju-kulturnog-nasledja.pdf>

Takođe, ustanove zaštite, izuzev arhiva, dužne su da **digitalizuju celokupno kulturno nasleđe u roku od pet godina**.

Pravilnikom je precizirano da se digitalizacija kulturnog nasleđa vrši radi njegove zaštite i dugotrajnog čuvanja digitalnih objekata, u cilju obezbeđivanja dostupnosti informacija o kulturnom nasleđu, omogućavanja razmene podataka između ustanova zaštite, stvaranja nove i dopune postojeće dokumentacije o kulturnom nasleđu, promocije i predstavljanja kulturnog nasleđa, povećanja broja korisnika, stvaranja novih sadržaja i uvođenja novih usluga.

Proces digitalizacije podrazumeva niz **poslova ustanova zaštite**, počev od određivanja prioriteta digitalizacije, preko izrade planova i programa digitalizacije, odabira i pripreme kulturnih dobara i prateće dokumentacije za proces digitalizacije, formiranja digitalnog zapisa, unosa digitalnog zapisa i pripadajućih metapodataka u informacioni sistem, upravljanja digitalizovanim kulturnim nasleđem, kontrole kvaliteta digitalnih objekata do čuvanja digitalizovanog kulturnog nasleđa i njegovog obezbeđivanja.

Prema Pravilniku, ustanova zaštite određuje **prioritete i obim digitalizacije** u skladu sa raspoloživim resursima i sledećim kriterijumima: značaj kulturnog dobra; stanje kulturnog dobra, odnosno nivo očuvanosti, osetljivost na manipulaciju, postojanost medija; učestalost i nivo korišćenja kulturnog dobra; celovitost i obrađenost zbirke, fonda; ograničenost pristupa kulturnom dobru; fizičke karakteristike kulturnog dobra (format, veličina, oblik, vrsta materijala) u vezi sa raspoloživim tehničkim i ljudskim resursima za proces digitalizacije; obezbeđivanje saglasnosti nosilaca autorskih prava; potrebe realizacije drugih planiranih aktivnosti ustanove zaštite.

Ustanova zaštite bi, u okviru godišnjeg plana i programa rada, trebalo da utvrdi **plan i program digitalizacije** kojim se određuju kulturna dobra i prateća dokumentacija koja će se digitalizovati i planiraju finansijska sredstva (rashodi i izdaci) neophodna za potrebe digitalizacije. Pri planiranju i realizaciji aktivnosti iz plana i programa digitalizacije, ustanove zaštite, shodno resursima kojima raspolažu, ostvaruju saradnju sa drugim ustanovama u cilju optimizacije i uštede finansijskih sredstava.

Pravilnikom je precizirano i **formiranje digitalnog zapisa** koje obuhvata; prevođenje kulturnog dobra sa pripadajućom dokumentacijom u digitalnu formu u skladu sa smernicama za digitalizaciju kulturnog nasleđa i unos digitalnog zapisa i pripadajućih metapodataka u informacioni sistem.

Te aktivnosti bi, kako je predviđeno, trebalo da obavljaju zaposleni u ustanovama zaštite koji obavljaju poslove u okviru delatnosti zaštite, kao i lica angažovana na poslovima digitalizacije. Broj digitalnih zapisa i pripadajućih metapodataka koji se unose u određenom periodu u informacioni sistem utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove kulture u zavisnosti od vrste kulturnog dobra.

Pravilnik definiše i **upravljanje digitalizovanim kulturnim nasleđem**, precizirajući da je ustanova zaštite nadležna za upravljanje informacionim sistemom za određenu vrstu

kulturnog dobra dužna i da odredi administratora informacionog sistema, kao i da odobrava pristup imenovanim administratorima. Administrator ustanove zaštite autorizuje pristup ostalim licima angažovanim u procesu digitalizacije u skladu sa poslovima koje oni obavljaju.

Ustanova zaštite nadležna za upravljanje informacionim sistemom za određenu vrstu kulturnog dobra dužna je da drugim ustanovama zaštite **omogući pristup i preuzimanje podataka** iz informacionog sistema kojim upravlja bez nadoknade.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture obezbeđuje uslove za implementaciju jedinstvenog softverskog rešenja za vođenje arheološke terenske dokumentacije u cilju objedinjavanja podataka i dostupnosti informacija ustanovama zaštite i drugim državnim organima.

Ustanova zaštite dužna je i da sprovodi **kontrolu kvaliteta i verifikaciju podataka** unetih u informacioni sistem.

Prema Pravilniku, digitalizovano kulturno nasleđe čuva se posredstvom informacionog sistema u **državnom centru za upravljanje i čuvanje podataka** u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronska uprava.

Ustanova zaštite dužna je da postupak čuvanja digitalizovanog kulturnog nasleđa uredi u skladu sa propisima kojima se uređuje informaciona bezbednost.

Pravilnikom je regulisana i **dostupnost digitalizovanog kulturnog nasleđa**.

Javni pristup podacima o kulturnom nasleđu koji se vode u informacionim sistemima po vrstama kulturnih dobara vrši se preko agregatora kulturnog nasleđa koji omogućava pristup digitalnom objektu preuzimanjem metapodataka iz informacionih sistema. Ustanova zaštite može omogućiti pristup podacima o digitalizovanom kulturnom nasleđu putem drugog portala, odnosno mobilne aplikacije.

Ministarstvo kulture će, kako je predviđeno, pratiti realizaciju poslova, zadataka i standarda navedenih u Pravilniku.

Pravilnik je donet na osnovu člana 62. stav 4. Zakona o elektronskom dokumentu, elektronskoj identifikaciji i uslugama od poverenja u elektronskom poslovanju (*Službeni glasnik RS*, broj 94/17).

POJMOVNIK

Digitalizacija

Pod digitalizacijom⁸ se podrazumeva sveobuhvatan postupak koji uključuje, ali se ne ograničava na:

- razvoj potpunih digitalnih kataloga kulturnog nasleđa, prevođenje iz analogne u digitalnu formu objekata kulturnog nasleđa i odgovarajuće dokumentacije o kulturnom nasleđu;
- razvoj alata i instrumenata, uključujući i pravne, za različite vrste obrade i zaštite digitalizovanog kulturnog nasleđa;
- dugotrajno čuvanje digitalizovanog kulturnog nasleđa, uključujući i rešavanje problema promene formata fizičkih nosača i zapisa digitalnih informacija;
- razvoj i povezivanje programske i fizičke mreže informacionih sistema o digitalizovanom kulturnom nasleđu;
- obezbeđivanje trajnog i pouzdanog pristupa digitalizovanoj građi, kao i optimalnog i bezbednog korišćenja te građe za najrazličitije namene u skladu sa definisanim ograničenjima;
- multimedijalno predstavljanje digitalizovanog kulturnog nasleđa

Osnovni pojmovi u digitalizaciji su: digitalni objekat, digitalni dokument, digitalna zbirka, digitalna biblioteka, metapodaci i šema metapodataka

Digitalni objekat

Digitalni objekat se sastoji od digitalnog dokumenta i njemu pripadajućih metapodataka.

Digitalni dokument (datoteka)

Digitalni dokument (datoteka) jeste bilo koji skup podataka kome se može dati ime i koji se čuva na nekom digitalnom uređaju za pamćenje podataka (elektronskom, magnetnom, optičkom ili drugom mediju).

Osnovna jedinica količine informacije u digitalnom dokumentu je bit.

Pojedinačni bit ili grupe bitova značenje dobijaju pomoću programa koji ih učitavaju i interpretiraju.

⁸ Smernice za digitalizaciju kulturnog nasleđa, Ministarstvo kulture i informisanja, 2018; brošura "Svrha i proces digitalizacije", Narodna biblioteke Srbije, 2014.

Digitalna zbirka

Digitalna zbirka je skup digitalnih objekata organizovanih po određenom principu sa stanovišta značenja, sadržaja i /ili formata.

Digitalna biblioteka

Digitalna biblioteka je skup digitalnih zbirki, zajedno sa metodama za pristup i pretraživanje, izbor, organizaciju i održavanje zbirke.

Metapodaci

Metapodaci su strukturirani podaci o objektima kulturnog nasleđa koji omogućavaju identifikaciju, opis, upravljanje, pristup, korišćenje i čuvanje digitalnog resursa u digitalnim repozitorijumima.

Svrha metapodataka je postizanje interoperabilnosti (sposobnost različitih sistema sa različitim hardverskim i softverskim platformama, strukturom podataka i interfejsom da razmenjuju podatke sa minimalnim gubitkom sadržaja i funkcionalnosti), identifikacija i dugotrajna zaštita elektronskih izvora/digitalnih objekata.

Tipovi metapodataka:

- opisni – namenjeni pronalaženju i identifikaciji kulturnog nasleđa;
- strukturni – namenjeni opisu strukture višedelnog kulturnog nasleđa;
- tehnički podaci o digitalizovanom kulturnom nasleđu (formati, kodovi, lozinke, veb-adrese, uslovi čuvanja, migracija podataka itd.);
- administrativni – namenjeni za upravljanje kulturnim nasleđem (nabavka, autorska i srodna prava, lokacija, informacije o korišćenju itd.).

PRIMERI DOBRE PRAKSE

Narodna biblioteka Srbije, Beograd⁹

Narodna biblioteka Srbije započela je digitalizaciju 2004. godine – prva u Srbiji i jedna od prvih u regionu. **Digitalna biblioteka NBS**¹⁰ danas obuhvata 1,2 milion dokumenata - digitalizovane građe koja predstavlja javno nacionalno dobro. Koncept Digitalne biblioteke baziran je na samo pet zbirki – rukopisi i knjige, periodika (novine, časopisi, kalendari, godišnjaci), slike (fotografije i razglednice), karte (mape, geografske karte) i muzika (zvučni zapisi i papirna građa – notna i sve što je u vezi sa muzikom i muzičarima).

Prva digitalizovana zbirka bila je **Dečja digitalna biblioteka**.¹¹ Prvi profesionalni skener nabavljen je 2005. godine.

Postupak digitalizacije¹² podrazumeva skeniranje časopisa ili knjige, obradu skeniranih stranica (za knjigu od 200-300 stranica potreban je ceo dan operatorskog rada), zatim bibliotekari identifikuju metapodatke u vezi sa tim objektom i pridružuju mu ih. Skenirane stranice knjiga/periodike/mapa digitalizovane su u formatima karakterističnim za sliku (jpg, tiff...). Međutim, sam tekst, iako je vidljiv, nije moguće prepoznati na takvim digitalizovanim stranicama. Za prepoznavanje teksta je potrebno više vremena, jer od "slike" koja se dobije skeniranjem treba dobiti "raščitani" i editabilni tekst. Za to je potrebno tzv. optičko prepoznavanje karaktera (slovnih znakova) – OCR (Optical Character Recognition), odnosno prepoznavanje i izdvajanje teksta iz skeniranih dokumenata. U programu *DocWorks* obrađuju se publikacije, novine, knjige, izdvajaju se članci, naslovi...

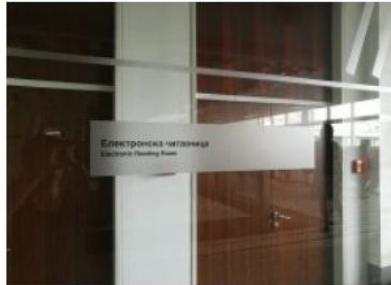
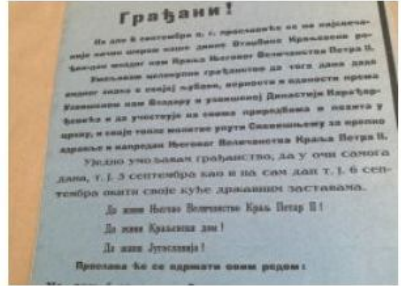
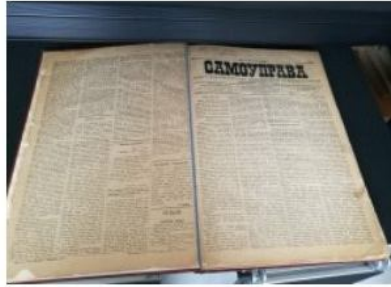
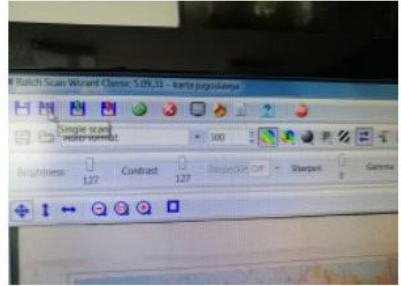
Digitalizacijom u NBS bavi se desetero ljudi, uključujući petoro operatera, koji rade sve poslove do meta podataka, odnosno pripreme da se sadržaj podigne onlajn. Troje stručnjaka se bavi metapodacima i to su bibliotekari koji rešavaju niz problema koji se usput pojavljuju. Uz **Tamaru Butigan Vučaj**, rukovodica Odeljenja za digitalizaciju, tu je i koleginica koja se bavi autorskim pravima. "Dakle, nas je sada desetero što se tiče kadrova, što je malo. Nemamo IT stručnjaka, administratora baze, nemamo stručnjaka za digitalno očuvanje", rekla je Tamara Butigan Vučaj za projekat *Vodič kroz digitalizaciju kulture*, navodeći Zakon o zabrani zapošljavanja kao najveći problem.

⁹ NBS, pionir digitalizacije u kulturi u Srbiji, <http://www.seecult.org/vest/nbs-pionir-digitalizacije-u-kulturi-u-srbiji>

¹⁰ <http://www.digitalna.nb.rs>

¹¹ http://www.digitalna.nb.rs/sf/NBS/Knjige/Srpska_decja_digitalna_biblioteka

¹² Proces digitalizacije u NBS, <http://www.seecult.org/vest/proces-digitalizacije-u-nbs>

NBS, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/narodna-biblioteka-srbije>

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad¹³

Biblioteka Matice srpske započela je digitalizaciju snimanjem starih i retkih publikacija digitalnom kamerom, u okviru procesa zaštite publikacija, a u **Digitalnoj biblioteci**¹⁴, koja je danas jedna od najvećih u Srbiji, ima od 2006. godine već više od 16.000 publikacija. Digitalizacija se odvija kao deo sistema zaštite starih i retkih publikacija u Odeljenju zaštite publikacija, u saradnji sa Odeljenjem stare i retke knjige i legata, a cilj je zaštita, ali i brži i jednostavniji pristup publikacijama, promocija i predstavljanje bogatog fonda BMS i stvaranje novih kvalitetnih sadržaja. Izbor građe za digitalizaciju, prema njenim rečima, obavlja se prema vrednosti, celovitosti, retkosti, učestalosti korišćenja i drugim važnim kriterijumima. Prioritet je dat publikacijama koje su opisane u redovnim edicijama *Ćirilske rukopisne knjige BMS* i *Katalogu starih i retkih knjiga BMS*, kao i izdanjima Biblioteke.

Ukupan broj stranica u Digitalnoj BMS do sredine decembra 2018. iznosio je oko 1,35 milion, a odnosi se na više od 5.000 monografskih i gotovo 10.700 periodičnih izdanja.

Posebno se po značaju i broju digitalizovanih primeraka izdvajaju zbirke starih i retkih publikacija BMS: rukopisne knjige (90), srpske knjige 15-17. veka (9), srpske knjige 18. veka (271), srpske knjige od 1801. do 1867. godine (2.726), časopisi (31) i novine (6).

Svi učesnici u procesu digitalizacije od velikog su značaja – kako bibliotekari koji odabiraju, tako i knjižničari zaštite koji pripremaju publikacije, te knjižničari operateri digitalizacije i informatičari. BMS nedostaju najmanje još četiri operatera digitalizacije i dva informatičara. Iako je nabavljen softver *DocWorks* sa dve licence, ne koristi se za sada, jer nema ko da radi u njemu. U BMS kao najveće prepreke u procesu digitalizacije vide probleme tehničke, kadrovske i finasijske prirode.

Tokom 2019. godine planiran je nastavak uključivanja digitalizovane građe u prezentaciju Digitalne BMS koja će biti dopunjena sa 250.000 digitalnih stranica (oko 2.500 novih publikacija). Publikacije u Digitalnoj BMS biće povezane sa zapisima u njenoj elektronskoj bazi i COBIB.SR (uzajamnom katalogu biblioteka Srbije).

¹³ Digitalizacija u Biblioteci Matice srpske, <http://www.seecult.org/vest/digitalizacija-u-biblioteci-matrice-srpske>

¹⁴ <http://digital.bms.rs>

BMS, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/biblioteka-matrice-srpske>

Univerzitetska biblioteka “Svetozar Marković”, Beograd¹⁵

Univerzitetska biblioteka “Svetozar Marković” u ([UBSM](#)) Beogradu, jedina u Srbiji koja ima ceo svoj fond dostupan na internetu¹⁶, započela je digitalizaciju 2008. godine, a kao lider u tom procesu, opremljen moćnim skenerima i softverima, danas digitalizuje i fondove drugih ustanova kulture ili manifestacija, poput Bitefa. Budući da digitalizacija u oblasti kulture ne podrazumeva samo očuvanje baštine i njenu prezentaciju, već i korišćenje, UBSM ukazuje da je to segment koji je potrebno posebno dodatno unaprediti, što bi podrazumevalo saradnju različitih aktera sektora kulture, obrazovanja, nauke...

Prva digitalizovana knjiga u UBSM bila je “*Ko je ko u Kraljevini Jugoslaviji 1926*”, a odmah potom ćirilski rukopisi i ostala starija izdanja. Digitalizacija u UBSM, kako napominje zamenik direktora **Adam Sofronijević** za *Vodič kroz digitalizaciju kulture*, počela je po kućama – on i kolega **Matea Milošević** imali su skenere i skenirali su tako na stotine knjiga. Organizacioni i funkcionalni napredak u procesu skeniranja u međuvremenu je ostvaren, pa UBSM ima skener vredan 80.000 evra (nabavljen sredstvima Evropske komisije) i program *DocWorks* koji je Ministarstvo kulture nabavilo za tu biblioteku i NBS.

Reprezentativno iskustvo UBSM u polju digitalizacije odnosi se na širok spektar građe - od prve celovite digitalizovane zbirke koja je obuhvatala rukopise iz zaostavštine srpske književnice **Isidore Sekulić**, preko skeniranja starih ćirilskih (od XIII do XVII veka) i orijentalnih rukopisa (na arapskom, osmanskome i persijskom jeziku), uspostavljanja digitalnog repozitorijuma Phaidra sa radovima nastavnika i saradnika Univerziteta, portala E-teze sa doktorskim disertacijama odbranjenim na univerzitetima u Beogradu, Nišu i Kragujevcu, pa sve do značajnih doprinosa u međunarodnim projektima, koji su krunisani digitalizacijom starih srpskih novina u okviru projekta *Europeana Newspapers*¹⁷ (*Vreme 1924-1941, Pravda 1904-1941, Stražilovo 1885-1894...*).

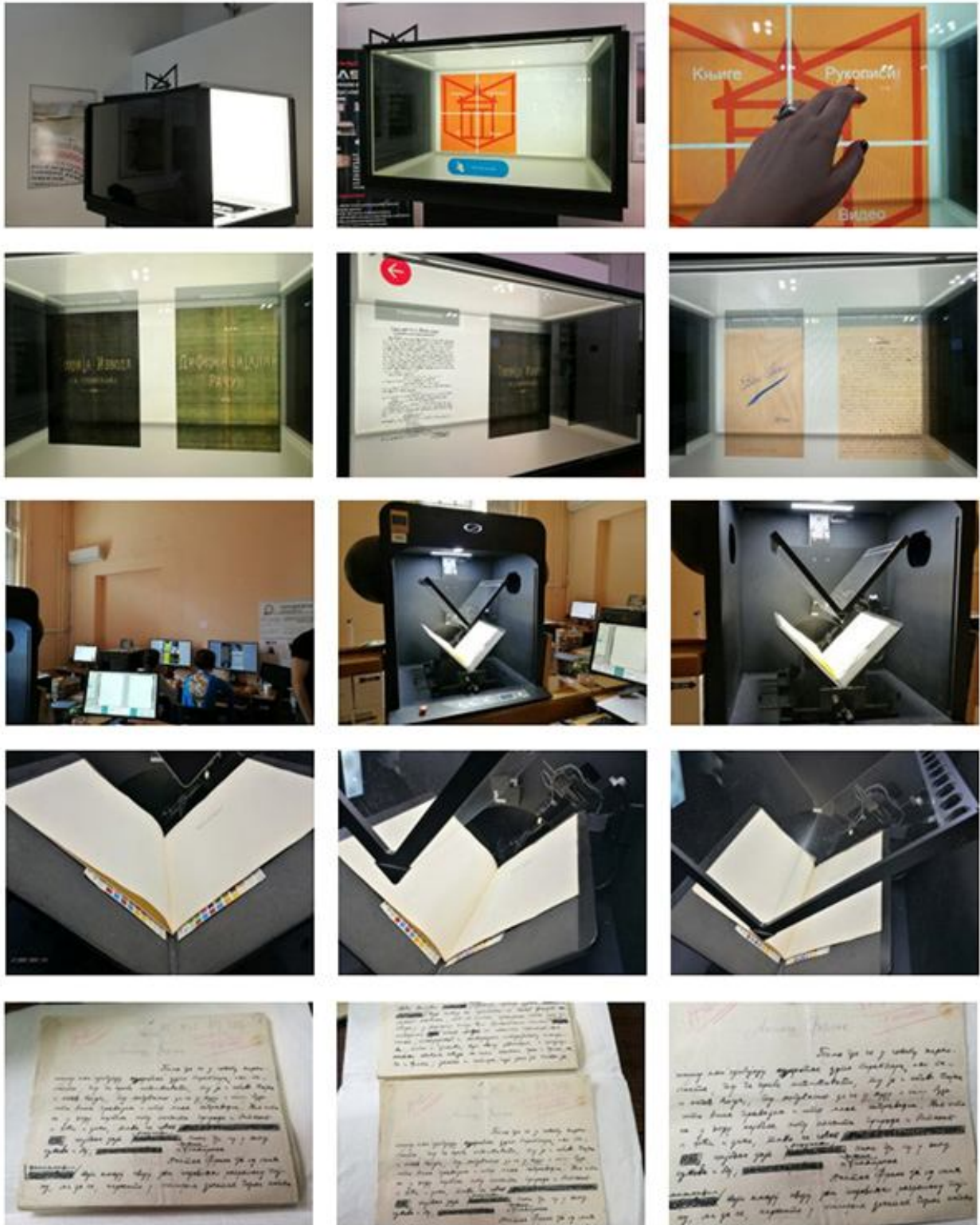
Osim moćnih skenera i softvera, UBSM poseduje i **Magic Box**, najsavremeniji uređaj za prezentaciju digitalnog materijala, u koji je moguće smestiti i fizički objekat i njegovu digitalnu verziju. UBSM je, između ostalog, partner u projektu *E-READ*¹⁸ podržanog u okviru programa Horizon2020 Evropske komisije, koji je posvećen evoluciji čitanja u eri digitalizacije. U okviru tog projekta, razvijaju se alati za prepoznavanje rukopisa određene ličnosti (rukom pisanog teksta), a već postoje i modeli na ćiriličnom i latiničnom pismu. Trenutno se izrađuje model za rukopis Isidore Sekulić, zahvaljujući programu *Transkribus* za prepoznavanje, transkripciju i pretragu rukopisnih tekstova.

¹⁵ UBSM – lider digitalizacije u kulturi, <http://www.seecult.org/vest/ubsm-lider-digitalizacije-u-kulturi>

¹⁶ <http://ubsm.bg.ac.rs/latinica/digitalna>

¹⁷ <http://www.europeana-newspapers.eu>

¹⁸ <http://ereadcost.eu>

UBSM, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/univerzitetska-biblioteka-svetozar-markovic>

Centralna biblioteka Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad¹⁹

Centralna biblioteka Univerziteta u Novom Sadu, osnovana 2003. godine, već sredinom 2005. godine počela je da prikuplja doktorske disertacije u elektronskoj verziji i postavlja ih na javni uvid preko sajta Univerziteta²⁰. Danas ih ima već više od 1.500, a cilj je da se digitalizuju sve doktorske disertacije koje su odbranjene od 1960. godine do danas, i to od najstarijih do najnovijih.

Prvi sporazum o digitalizaciji doktorskih disertacija potpisan je 2015. godine sa Medicinskim fakultetom koji je pronašao rešenje da dve osobe, koje su prošle prvobitnu obuku za rad na robotizovanom skeneru Centralne biblioteke, rade prekovremeno posao koji im je honorisao sam fakultet. Želja Centralne biblioteke da digitalizuje sve doktorske disertacije koje su odbranjene na Novosadskom univerzitetu od kada su prve branjene do danas.

Biblioteka poseduje robot-skener (Qidenus Robotic Book Scan 4.0)²¹, koji je koštao više od 70.000 evra, a nabavljen je donacijom EU, kao i veliki deo ostatka opreme, uključujući čistač prašine, aparat za vakumiranje...

Što se tiče knjiga, koje se digitalizuju u određenim formatima, ne postoji još institucionalni repozitorijum kao u slučaju doktorskih disertacija, pa se pohranjuju na CD i DVD formatu, i to je privremeno rešenje. Kada bi se krenulo u izradu ozbiljnijih repozitorijuma, gde će se znati kuda ide publikacija nakon digitalizacije i u kom formatu, šta se sve čuva, da li se čuva samo pdf, da li pdf A, pdf običan... u zavisnosti od toga, biće jasno i koliko novca treba uložiti, jer nije svejedno koji je format, navela je upravnica dr **Mirjana Brković** za *Vodič kroz digitalizaciju kulture*.

Kao jedan od najvećih izazova u procesu digitalizacije, ona vidi nedovoljan broj ljudi koji bi radili taj posao, zbog čega se i sama bavi digitalizacijom, pored redovnih aktivnosti.

¹⁹ Digitalizacija u Centralnoj biblioteci Novosadskog univerziteta, <http://www.seecult.org/vest/digitalizacija-u-centralnoj-biblioteci-novosadskog-univerziteta>

²⁰ <http://www.cris.uns.ac.rs/searchDissertations.jsf>

²¹ Demonstracija rada robota (video), <https://www.youtube.com/watch?v=SziJY3FJhI8>

Centralna biblioteka UNS, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/centralna-biblioteka-univerziteta-u-novom-sadu>

Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju SANU, Beograd²²

Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU), svečano otvoren 19. novembra 2018²³, osnovan je kao posebna jedinica SANU čije su aktivnosti usmerene na: stručnu obradu, digitalizaciju, dugoročno čuvanje i predstavljanje digitalnih zapisa kulturnog, umetničkog i naučnog nasleđa koje se čuva u SANU, ali i ukupnog kulturnog, umetničkog, naučnog i prirodnog nasleđa Srbije i srpskog naroda koje se nalazi/čuva u drugim institucijama, zatim na utvrđivanje standarda digitalizacije koji bi se preporučili za primenu u svim ustanovama kulture u Srbijim, te identifikovanje, prikupljanje i digitalizovanje nasleđa koje do sada nije identifikovano ili se nalazi u različitim ustanovama, arhivima i privatnim zbirkama u Srbiji i u svetu, kao i na digitalizovanje nasleđa na mestu gde se građa nalazi, a koju zbog starosti, osetljivosti i velike vrednosti nije moguće pomerati. AVA poseduje najsavremeniju opremu u koju je uloženo 700.000 evra, a najpre će digitalizovati prepisku **Vuka Stefanovića Karadžića**, marginalija prvog izdanja *Srpskog rječnika* iz 1818. godine, zatim dela Umetničke zbirke Galerije SANU sa oko 3.500 predmeta, stare i retke knjige u Biblioteci SANU i sva ostala izdanja Akademije, te kompletnu građu Arhiva u Sremskim Karlovcima, gde je 7. decembra otvoreno i posebno odeljenje²⁴.

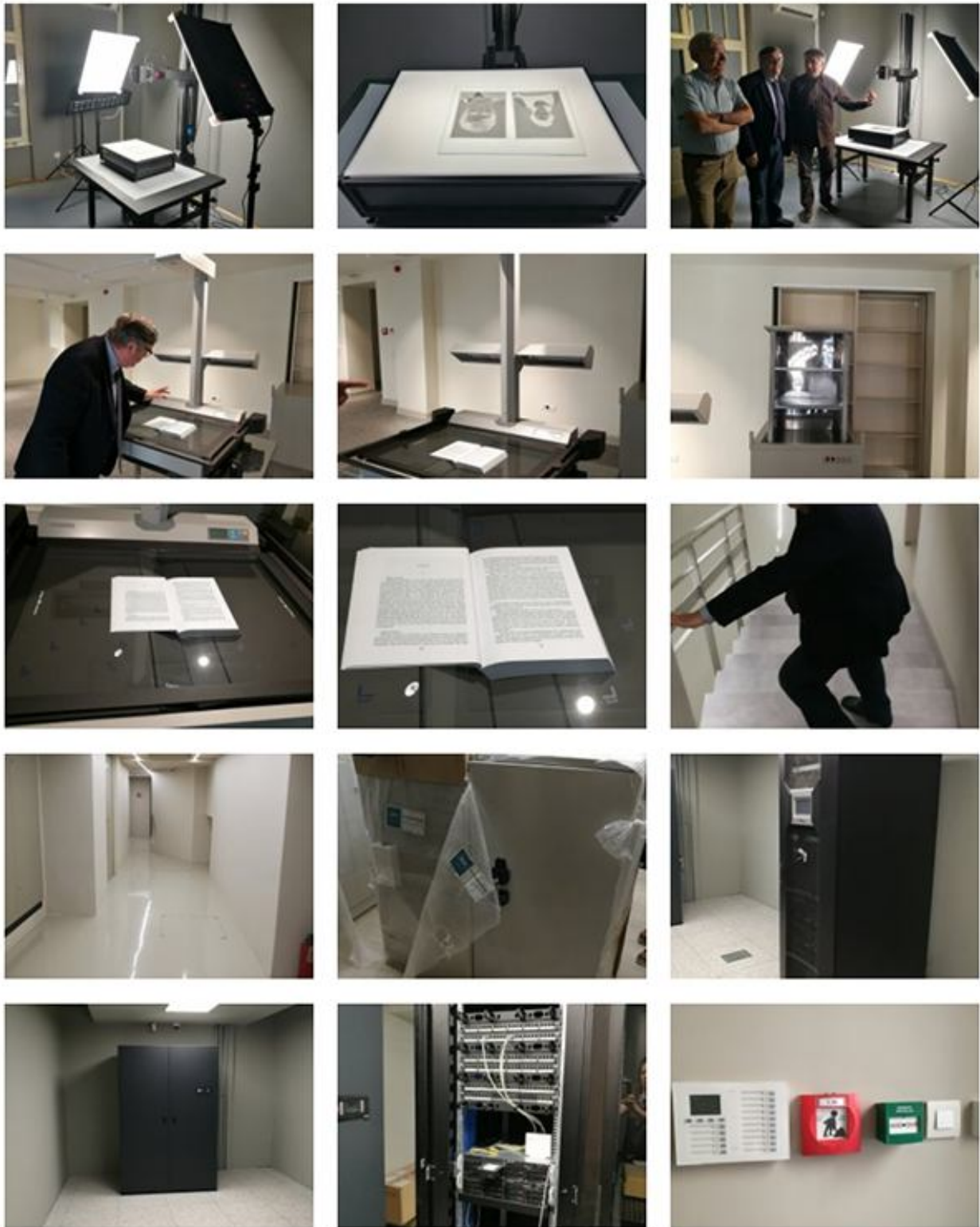
U prostoru AVA nalaze se radne stanice sa savremenom tehnologijom za digitalizaciju svih vrsta građe, specijalni ormani sa mikroklimom za čuvanje dokumenata, ali i za njihovu zaštitu od požara (mogu da izdrže 90 minuta u punom plamenu).

U nabavku opreme do sada je uloženo 700.000 evra, a planirano je za 2019. još 500.000. Nabavljena oprema omogućava skeniranje jedne strane stare knjige za 6-8 sekundi, odnosno oko 40.000 strana na dan. Digitalizacija u AVA obavljaće se najvećim delom danskom opremom *Phase One*, odnosno foto-aparatom izuzetno visoke rezolucije od 100 megapiksela koji omogućava da se objekat praktično ne dodiruje – kompletna kontrola procesa obavlja se preko monitora. Brzina je glavni razlog za to odluku da se dobar deo digitalizacije bazira na foto-aparatu, a ne na skeneru. Softver koji se koristi je Capture One, a radiće se odmah tri izlazna formata – najveći će u obradi biti više od 200 megapiksela, i biće istraživački (ostaće na serverima u AVA, radi restauracije i drugih potreba). Izlazni formati za publiku biće pdf i jpg.

²² Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju SANU, <http://www.seecult.org/vest/audiovizuelni-arhiv-i-centar-za-digitalizaciju-sanu>

²³ Otvoren Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju SANU, <http://www.seecult.org/vest/otvoren-audiovizuelni-arhiv-i-centar-za-digitalizaciju-sanu>

²⁴ SANU otvorila Odeljenje AVA i u Sremskim Karlovcima, <http://www.seecult.org/vest/sanu-otvorila-odeljenje-ava-i-u-sremskim-karlovcima>

Audiovizuelni arhiv i centar za digitalizaciju SANU, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/audiovizuelni-arhiv-i-centar-za-digitalizaciju-sanu>

Jugoslovenska kinoteka / Vip Kinoteka, Beograd²⁵

Jugoslovenska kinoteka već deset godina ima posebno odeljenje za digitalizaciju koja obuhvata i restauraciju dragocene filmske baštine, a po završenom procesu i njeno ponovno prebacivanje na 35-milimetarsku traku, jer se ona, uprkos tehnološkim novitetima, pokazala do sada kao najpouzdaniji nosač audiovizuelnog zapisa. **Stevan Stanić** iz Odeljenja digitalizacije i digitalne restauracije Jugoslovenske kinoteke govori u intervjuu o procesu rada na očuvanju filmske baštine koji se u toj oblasti razlikuje od digitalizacije štampane građe, budući da podrazumeva zapravo obrnut proces – restauraciju nakon digitalizacije, jer je za restauraciju potrebno imati najpre digitalni fajl. Restauriše se za sada samo ono što se vraća ponovo na 35mm traku, jer se ona pokazala i dalje kao najbolji medij za čuvanje filmova. I dalje je nepoznanica koliko magnetni nosači mogu da traju, pa se svako malo prebacuju na novu generaciju. Sada je u opticaju, na primer, LTO7.

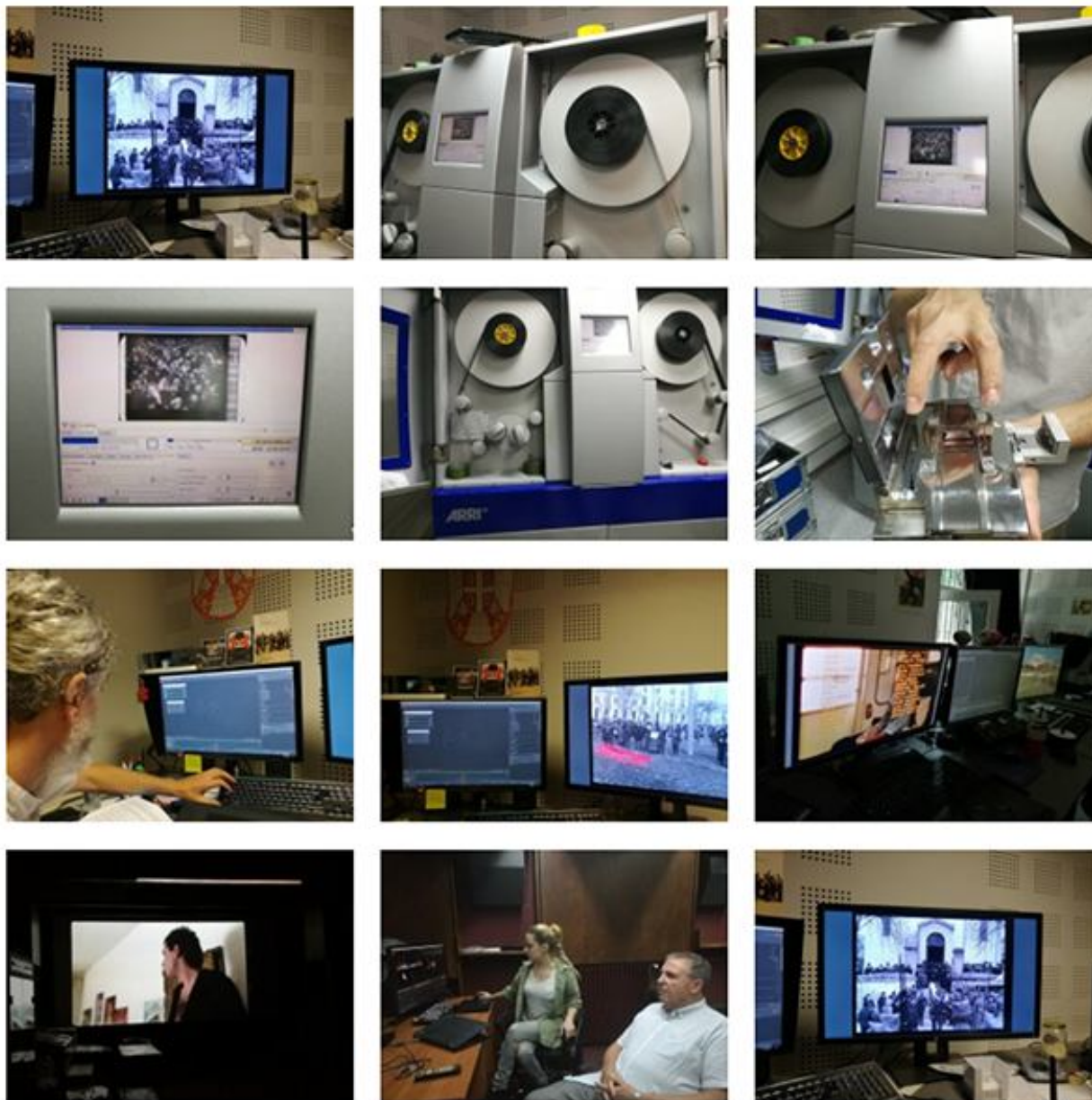
Digitalizacija je započeta 2008. godine, zahvaljujući donaciji Evropske agencije za obnovu i razvoj koja je obuhvatala i projektore za salu, opremu za projekcije, montažne stolove, cleaner, neke stvari koje su u Muzeju u Kosovskoj, a sada su neke i u Uzun Mirkovoj, opremu za digitalizaciju, tj. ceo sistem za digitalizaciju u koji spadaju skener, laser, razni snimači, hardveri i softver Dijamant (DIAMANT - Film Restoration Software). Prvi film koji je digitalno restaurisan bio je "Sreća", kratka reklama za Lutriju Srbije, koji je bio zapravo proba, a prvo ozbiljno restaurisano delo je "Život i dela besmrtnog vožda Karađorđa" (1911).

U saradnji s kompanijom Vip Mobile, Jugoslovenska kinoteka realizuje i projekat digitalne restauracije klasika srpske kinematografije *Vip Kinoteka*²⁶, zahvaljujući kojem su sačuvana legendarna dela **Srđana Karanovića** "Miris poljskog cveća" i "Petrijin venac", **Gorana Markovića** "Nacionalna klasa" i "Specijalno vaspitanje", "Varljivo leto '68" **Gorana Paskaljevića**, "Lepota poroka" **Živka Nikolića** (1941-2001), "Maratonci trče počasni krug" i "Ko to tamo peva" **Slobodana Šijana**, te "Kad budem mrtav i beo" **Živojina Pavlovića**, a radi se i na "Tri karte za Holivud" **Božidara Nikolića**. Kinoteka je najavila nastavak tog projekta²⁷, u okviru kojeg je premijerno prikazivala tokom 2018. godine nove verzije filmskih klasika, uz emotivno učešće reditelja i članova ekipe.

²⁵ Digitalizacija filmskog blaga Jugoslovenske kinoteke, <http://www.seecult.org/vest/digitalizacija-filmskog-blaga-jugoslovenske-kinoteke>

²⁶ <http://www.seecult.org/tag/vip-kinoteka>

²⁷ Nastavak digitalnog očuvanja filmskog blaga, <http://www.seecult.org/vest/nastavak-digitalnog-ocuvanja-filmskog-blaga>

Jugoslovenska kinoteka, foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/jugoslovenska-kinoteka>

Narodna biblioteka “Stefan Prvovenčani”, Kraljevo²⁸

Narodna biblioteka “Stefan Prvovenčani” u Kraljevu zvanično je započela digitalizaciju 2006. godine, i to pre svega zavičajne periodike, ali je još ranije počela zapravo rad na očuvanju tog najznačajnijeg dela ukupnog fonda. Iako je u početku izgledalo da je najteže nabaviti skupe mašine za digitalizaciju, vremenom se pokazalo da je najveći problem nedostatak ljudi koji bi se bavili tim poslom, kao što je slučaj i u većini ostalih ustanova kulture.

Digitalne zbirke NB “Stefan Prvovenčani” nalaze se na portalu kraljevcani.rs²⁹, a moguće ih je pratraživati na osnovu nekoliko kategorija (ključna reč, naslov, autor, mesto, vreme, jezik). Digitalizacijom se bavi **Zavičajno odeljenje** i na tom poslu angažovano je dvoje-troje ljudi, iako bi trebalo da ih je najmanje još toliko, kako je za *Vodič kroz digitalizaciju kulture* rekla **Emilija Dimovska**, bibliotekar savetnik, koja najduže i radi na digitalizaciji.

Prioritet digitalizacije u NB “Stefan Prvovenčani” je periodika. Reč je o “Ibarskim novostima” koje su nedeljno izlazile u kontinuitetu od 1953. godine. Prethodio im je “29. novembar”, koji je izlazio tri godine, takođe nedeljno. Između dva rata je izlazio “Kraljevski glasnik” nepune tri godine, zatim književni list “Oktobar”, koji je izlazio od 60-ih kao tromesečnik, a poslednjih deset godina bio je godišnjak. Potom je počeo rad na listovima koje su objavljivale radne organizacije, te *Službeni list* grada Kraljevo, odnosno opštine Kraljevo, a pre toga sreza Kraljevo. Digitalizacijom je potom obuhvaćen tzv. “sitan materijal” (papirni pres kliping, plakati, katalozi, brošure...). U planu je “*Povelja*”, koja je predviđeno da bude obrađena i analitički, jer je to časopis Biblioteke “Stefan Prvovenčani”, koji se u međuvremenu probio na zavidni nivo i zaslužuje da se obradi.

²⁸ Digitalizacijom periodike do očuvanja lokalne istorije Kraljeva, <http://www.seecult.org/vest/digitalizacijom-periodike-do-ocuvanja-lokalne-istorije-kraljeva>

²⁹ <http://www.kraljevcani.rs>

Narodna biblioteka "Stefan Prvovenčani", foto: <http://www.seecult.org/galerija/foto-galerija/digitalizacija/narodna-biblioteka-stefan-prvovencani-u-kraljevu>

Bitef, Beograd³⁰

Beogradski internacionalni teatarski festival (Bitef) digitalizovao je svoj bogati arhiv koji svedoči o kulturnoj, društvenoj i političkoj klimi ovih prostora, ali i čovečanstva uopšte u proteklih pola veka, a od sada je dostupan i najširoj javnosti na internetu.

Digitalni arhiv Bitefa, realizovan u saradnji sa Univerzitetskom bibliotekom "Svetozar Marković", svečano je lansiran 10. septembra 2018. godine u galeriji Novembar, a javnosti je dostupan na adresi <http://digitalniarhivbitefa.unilib.rs>.

Onlajn prezentacija arhiva Bitefa (na srpskom i engleskom jeziku) sadrži četiri veće celine sa digitalizovanim katalozima, plakatima, fotografijama i postojećim snimcima – insertima predstava. Takođe, sadrži i **indeks predstava** glavnog programa dosadašnjih izdanja Bitefa, te **spiskove članova žirija** od 1967. godine do danas, kao i **nagrađenih predstava**, koje je moguće pregledati i preuzeti u pdf formatu. U okviru prve celine, javnosti su dostupni za pretraživanje, čitanje i preuzimanje **katalozi** (u narednom periodu i bilteni) dosadašnjih festivalskih izdanja, koje je moguće i pretražiti po zadatim rečima, preuzeti stranice na kojima se nalaze zadate reči ili iskopirati delove teksta.

Na taj način lako je pronaći artefakte u vezi sa određenim glumcem, rediteljem ili predstavom.

Bitef teatar, kao organizator Bitefa, do sada je već realizovao nekoliko projekata kojima je omogućio pristup svojoj digitalizovanoj građi (*35 godina Bitefa* na CD-romu - 35. Bitef, *Nebo nad Bitefom* - 49. Bitef, *Bitef nad Parizom* - 51. Bitef).

³⁰ Digitalizovan arhiv Bitefa, <http://www.seecult.org/vest/digitalizovan-arhiv-bitefa>

POČETNA
HOME

O FESTIVALU
ABOUT

ARHIVA
ARCHIVE

Bitef

IN MEMORIAM
IN MEMORIAM

AKTUELNI BITEF
CURRENT BITEF

KONTAKT
CONTACT

BITEF 212

FOTO GALERIJA / PHOTO GALLERY

VIDEO

BILTENI / BULLETINS

KATALOG / CATALOG

P R E D A V A N J A

U okviru projekta *Vodič kroz digitalizaciju kulture u Srbiji*, tokom jeseni 2018. godine održano je pet predavanja o izazovima digitalizacije i aktiviranju publike, praćenih javnim diskusijama učesnika u Novom Sadu (Galerija Matice srpske), Kraljevu (Narodni muzej), Kragujevcu (Univerzitetska galerija), Beogradu (Univerzitetska biblioteka "Svetozar Marković") i Zrenjaninu (Gradska biblioteka "Žarko Zrenjanin").

Predavači:

dr **Vesna Perić Momčilović:**

*Izazovi digitalizacije audiovizuelnih i pisanih arhiva u kulturi*³¹

dr **Tamara Vučenović:**

*Proaktivno uključivanje internet zajednice u kreiranje i promociju kulturnih sadržaja ustanova kulture u virtuelnom okruženju – digitalne komunikacije*³²

³¹ Izazovi digitalizacije audiovizuelnih i pisanih arhiva u kulturi, <http://www.seecult.org/vest/izazovi-digitalizacije-audiovizuelnih-i-pisanih-arhiva-u-kulturi>

³² Publika i digitalni mediji: od posmatrača ka saradniku?, <http://www.seecult.org/vest/publika-i-digitalni-mediji-od-posmatraca-ka-saradniku>

DISKUSIJA

Analogne prepreke digitalnog razvoja

Ustanove kulture u Srbiji suočene su sa nekoliko ključnih izazova u procesu digitalizacije - pokazale su javne diskusije održane u okviru projekta *Vodič kroz digitalizaciju kulture* u Novom Sadu, Kraljevu, Kragujevcu, Zrenjaninu i Beogradu. Iako situacija nije ista u Beogradu i Novom Sadu u odnosu na ostale gradove, jer se u njima nalaze nacionalne ustanove koje su među prvima počele i najviše napredovale u digitalizaciji, zajednički problem svih je **nedostatak ljudi**³³ koji bi se bavili samo tim procesom. Za ustanove u unutrašnjosti značajan problem predstavlja i **nedostatak sredstava** za nabavku opreme i softvera za digitalizaciju³⁴. Zajedničko očekivanje svih je da će na nivou cele zemlje biti uspostavljeni **jasni i precizni standardi digitalizacije, utvrđeni prioriteti** u tom procesu i omogućeno **objedinjavanje digitalne građe**³⁵ u virtuelnom prostoru kako bi bila unapređena njena dostupnost, kako za stručnu, tako i za najširu javnost.

Iako su to sve problemi čije je rešavanje Ministarstvo kulture i informisanja Srbije najavilo³⁶, zaposleni u ustanovama, kako se pokazalo, imaju utisak da se ništa još bitno nije dogodilo što bi pomerilo stvari sa mrtve tačke, pa postojeći – doduše skroman pravni okvir, koji je zasnovan na pravilnicima i smernicama, smatraju previše uopštenim, a sredstva koja se izdvajaju za digitalizaciju na osnovu godišnjeg konkursa resornog ministarstva nedovoljnim i nedecentralizovano raspoređenim, bez jasnih kriterijuma i prioriteta. Osećaju se prepušteni samima sebi, ali su često i ponosni na ono što su postigli pre svega zahvaljujući entuzijazmu i sopstvenom naporu da se bave digitalizacijom pored redovnog posla, s obzirom da je zapošljavanje u ustanovama u kulturi, kao i u javnom sektoru uopšte, zabranjeno zbog mera štednje.

Dešavaju se važne stvari i krupni koraci, uprkos skromnim resursima, najčešći je komentar koji se čuo u diskusijama održanim u Galeriji Matice srpske, Narodnom muzeju u Kraljevu, Univerzitetskoj galeriji u Kragujevcu i Gradskoj biblioteci “Žarko Zrenjanin” u Zrenjaninu, nakon predavanja o izazovima digitalizacije i mogućnostima aktivnijeg uključivanja korisnika u kreiranje i promociju digitalnog sadržaja.

³³ Analogne prepreke digitalnog razvoja (1) – ljudstvo, <http://www.seecult.org/vest/analogne-prepreke-digitalnog-razvoja-1-ljudstvo>

³⁴ Analogne prepreke digitalnog razvoja (2) – finansije, <http://www.seecult.org/vest/analogne-prepreke-digitalnog-razvoja-2-finansije>

³⁵ Analogne prepreke digitalnog razvoja (3) – standardi, <http://www.seecult.org/vest/analogne-prepreke-digitalnog-razvoja-3-standardi>

³⁶ Vizija digitalizacije u kulturi, <http://www.seecult.org/vest/vizija-digitalizacije-u-kulturi>

Vodič kroz digitalizaciju - predavanja i diskusija, Galerija Matice srpske, Novi Sad, 19. novembar 2018.

Vodič kroz digitalizaciju - predavanja i diskusija, Narodni muzej Kraljevo, 26. novembar 2018. (u saradnji sa Narodnom bibliotekom "Stefan Prvovenčani")

Vodič kroz digitalizaciju - predavanja i diskusija, Univerzitetska galerija, Kragujevac, 26. novembar 2018.

Vodič kroz digitalizaciju - predavanja i diskusija, Univerzitetska biblioteka "Svetozar Marković", 17. decembar 2018.

Vodič kroz digitalizaciju - predavanja i diskusija, Gradska narodna biblioteka "Žarko Zrenjanin", Zrenjanin, 26. decembar 2018.